

ZALACSÁNY MÚLTJA

A középkori Csány

Valószínűleg már a római korban lehetett itt lakott település, mert az egykori római út Zalaapáti felől haladva Zalacsányon keresztül szelte át a Zala – völgyet.

A helység első ízben 1019-ben szerepel, amikor I. István király „Chan” mezőváros piaci vámját a zalavári apátságnak adta. Az 1334. augusztus 28-án kelt oklevélben Károly Róbert király a magvaszakadt Herránth fiának Péternek birtokát a Zala vize mellett „juxta fluvium Zala inter villas Chan et Medzeth in dicto comitatu Zaladiensi”, Lendvai Miklós zalai főispánnak adományozta.

A Haholt-Buzád nemzetségből származó Csányi család a XIV. század közepén szerezte meg a községet és környékét, mert 1365-ben mint annak birtokosa szerepel. A terület ekkor a Hahót nemzetbeli Csák család birtoka volt. A Csák család a Csány család őse.

Mátyás király 1475-ben erősítette meg a családot a falu birtokában.

A kettős-patak mellett, a Meleghegy déli oldalán széles árokkal körülvett vár nyomai figyelhetők meg. A várról Giulio Turco készített rajzot 1569-ben. Eszerint a kb. 34x54 m alapterületű, palánkból készült vár három sarkán egy-egy 6 m átmérőjű rondella, az északkeleti sarkán pedig egy négyszögű bástya helyezkedett el. A bástya mellett vezetett be az út a várba, az árkon átvezető cölöpökön nyugvó hídon keresztül. A várnak egyetlen kőépítménye egy kis kastély volt, feltehetően a várat építő és azt birtokló Csányi család kúriája.

A várnak hadi jelentősége nem volt, és feltehetően 1690-ben Nagykanizsa visszafoglalása utáni időben pusztulhatott el.

[Link: Sági Károly.: A zalacsányi törökkori várak \(Zalaegerszeg 1960, A Göcseji Múzeum Közleményei 8. szám\)](#)

A középkorban Csány és vidékén nagyon sűrű volt a faluhálózat. Tilaj irányába, az észak felé emelkedő dombon feküdt Meleghegy. A déli dombvonulat mögött feküdt Újfalú Mindszent és Hosszúfalú, vagy más néven Tótrókolyán. Szintén Tilaj felé helyezkedett el Csányszőlős és Csányszentmihály.

Csány földrajzi helyzete a középkorban kedvező volt, mert mellette haladt el a Nagykanizsa és Zalaszentgrót között húzódó főútvonal. A falu az úttól beljebb, a Zala-folyó partján feküdt.

Csány földrajzi helyzetében nagyon fontos tényező volt a Zala – folyó. Lehetővé tette a halászatot, malmok építését és a háborúban bújóhelyet nyújtott a nép számára. A Zala árterülete nagyon nagy volt. Csány és Mindszent között feküdt Csama-sziget, a Zala – folyó egyik szigete.

A Zala nádasában gazdag növényvilág, gazdag állatvilág sok tölgyfa, bükkfa és berekfa volt.

A középkorban a falu életében a Zala-folyó mellett a Kettős patak is nagy szerepet játszott. A falu népe jobban félt a Kettős patak áradásától, mint a Zala-folyó áradásától. Menedéket is nyújtott, mert a török időkben a csányi nagyurak a patak mellé építették vízi várukat, a Zsidóvárat.

Az 1500-es években kerültek a Batthyányiak erre a területre. Két kastélyt építettek, melyek ma is állnak. 1600-ban Kanizsa elfoglalása nem okozta, de segítette Csány és vidékének elpusztásodását.

Kanizsa elfoglalása táján kétségbeesítő helyzet uralkodott Csányban. A Kettős patak mellett lévő zsidóvár gyenge falakkal, rossz állapotban volt. Ekkor a falu lakosságának zöme már elmenekült.

A Csány család levéltára és a megyei jegyzőkönyvek 1600 után mélységesen hallgatnak Csányról. A török kor után a csányi pusztta ébredésének két jele volt: Csány Bernát elkezdte építeni csányi majorságának gazdasági épületeit, és a Zala – folyó mentén megépült a csányi malom.

A levéltárban 1701-ben a falu már „Zalacsány” néven szerepel. Az első telepések 1720-ban jöttek a faluba. 1749-ben megépítették az anyatemplomot, ami az akkori Csányon kívül esett. 1766-ban épült meg a Belsőcsányi kápolna.

1

Zalacsány az újkorban

A múlt század első felében szabályozták a Zala-folyót, így megszűntek a nádasok és megszűnt az áradás veszélye.

A múlt század végén megépült a Zalacsányon áthaladó Balatonszentgyörgy – Zalabér – Battyai vasútvonal, mely valóságos forradalmat jelentett a teherszállítás és a személyszállítás számára.

Szintén a múlt században épült a kövesút Zalaapáti és Zalaszentgrót között, majd ezen a vonalon 1964-1965-ben elkészült a műút.

Az 1900-as évek elején a Csányhoz tartozó Öreghegyen – amely Bókaháza irányában feküdt – legalább 20-25 család élt. Az ott kialakult kedvezőtlen körülmények miatt ezek a családok kénytelenek voltak Zalacsányba költözni.

Tilaj irányában, a falu felett lévő dombtetőn feküdt Cser-pusztta, gr. Batthyány József majorja. Lakói 1945 után falut akartak alapítani Cser-pusztából, de mivel ez nem lett volna fejlődésre képes, Zalacsányba költöztek.

1945 előtt a vasúttól a Zaláig eső részen feküdt Belső Csány. Ettől 1 km-re, a hivatalos postaútig, a mai Külső Csány helyén az összes földterület urasági szántóföld volt. A postaút mentén csak az anyatemplom, a temető és uradalmi épületek: kastélyok és cselédházak álltak. Az anyatemplomig vezető szekérúton hatalmas nyárfák álltak, melyeket később kivágtak.

A falut 3 földesúr tartotta kezében. 1945 után felborult a földesúri életforma. A volt urasági épületek eltűntek, vagy átalakultak, a cselédlakásokat lebontották. Gr. Batthyány József kastélya tanító lakás lett, Malatinszky Ferenc kastélya pedig az állami erdészet tulajdonába került.

1945 után, a földosztást követően a földhöz jutott nép nagy iramban elkezdett építkezni. Ekkor a vasúttól Tilaj felé haladva új utcák születtek: Ady Endre út (Belső Csánytól az anyatemplomig), Szabadság utca (a vasúttal párhuzamosan), Csány László utca (Kehida-Zalacsány műút mentén) és Arany János utca (a Bókaháza felé emelkedő domb alján).

1945 után Zalacsány végén létesítettek egy új temetőt, mivel a régi temető a földosztás után a falu szívébe került. 1986-ban a régi temetőt rendbe hozták és Kegyeleti Parkká nyilvánították.

Az új temetővel szemben látható egy családi sírbolt, ahol a Csány család ősei nyugszanak. 1959-1960-ban megindult a termelőségmozgalom. 1968-ban Tilaj, Ligetfalva, Almásháza és Örvényes is csatlakozott a zalacsányi termelőségmozgalomhoz. A TSZ épületek magyát a falu északi végén a gr. Batthyány Pál féle urasági épületek adták. A TSZ irodája a Csány László utcában helyezkedett el.

1974-ben megszűnt a vasúti forgalom a Zalacsányon áthaladó vasútvonalon. Ennek következtében kiszélesedett a közúti forgalom. 1970-ben elkészült a 76-os főút, amely fontos tényező lett a falu idegenforgalmában.

A vasúti töltés helyén 1978-1979-ben megkezdődött a telkesítés. Itt Vasút utca néven egy új utca alakult. 1989-ben megkezdődött a meleghegyi és Rákostetői részen a parcellázás. Ezeknek a telkeknek nagy részét németek és osztrákok vették meg.

1990-től a település dinamikus fejlődésnek indult főleg iparilag. Sok középülettel és lakóházzal gyarapodott a falu.